

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 21 juni 2022

Mål nr

T 3918-21

PARTER

Klagande

1. Berit Maria BIRGITTA Jeppsson Ottosson, 19480224-4063

Bäckslingan 7

436 58 Hovås

2. Carsten MICHAEL Magne Endre Nilsson, 19700817-4018

Äppelvägen 4

247 47 Flyinge

3. Ulla Maria KRISTINA Stenberg, 19461017-4163

Engelbrektsgatan 33 B Lgh 1301

411 37 Göteborg

4. ANN Christine Marie Waxberg, 19580723-5121

Dragonvägen 10

757 56 Uppsala

5. HANS Henry Waxberg, 19560223-9351

Carl Von Linnés Väg 4 Lgh 1004

757 56 Uppsala

Dok.Id 234148

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post: hogsta.domstolen@dom.se	13:15–16:00
		www.hogstadomstolen.se	

Ombud för 1–5: Advokat Ann-Christin Hemsedahl
Odevall Advokatbyrå AB
Södra Vägen 12
412 54 Göteborg

Motpart

Hjärt-Lungfonden, 802006-0763
Box 5418
114 84 Stockholm

Ombud: Advokat Carl Magnus Lilienberg
Carl Magnus Lilienberg Advokatbyrå
Karlavägen 24, 2 tr
114 31 Stockholm

Ombud: Advokat Josefine Norman
Advokat Lars Milberg AB
Hamngatan 12 A
271 43 Ystad

SAKEN

Klander av testamente

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2021-05-26 i mål T 3527-20

Hovrättens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Birgitta Jeppsson Ottosson, Michael Nilsson, Kristina Stenberg, Ann Waxberg och Hans Waxberg ska solidariskt ersätta Hjärt-Lungfonden för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 117 000 kr, varav 93 600 kr avser ombudsarvode, och ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Birgitta Jeppsson Ottosson, Michael Nilsson, Kristina Stenberg, Ann Waxberg och Hans Waxberg har yrkat att Högsta domstolen ska fastställa att det testamente som Vera Herrstedt upprättade 2012 saknar rättsverkan.

Vidare har Birgitta Jeppsson Ottosson, Michael Nilsson, Kristina Stenberg, Ann Waxberg och Hans Waxberg yrkat att Högsta domstolen ska befria dem från skyldigheten att ersätta Hjärt-Lungfonden för rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt tillerkänna dem ersättning för rättegångskostnader där.

Hjärt-Lungfonden har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL**Vad målet gäller**

1. Målet gäller vad som krävs för att en återkallelse av ett testamente ska anses ha tagits tillbaka så att testamentet återigen blir giltigt samt vad som ska gälla i fråga om bevisbörda och beviskrav.

Bakgrund

2. Vera Herrstedt avled i december 2017. Hon efterlämnade inga bröstarvingar, men däremot syskonbarn.
3. Vera Herrstedt upprättade tre testamenten. I det första, som upprättades 1958, förordnade hon och hennes make att den som överlevde den andre skulle, med undantag för bröstarvinges laglott, med full äganderätt erhålla all i boet ingående egendom.
4. Vera Herrstedts make avled den 2 november 2012 och fyra dagar senare, den 6 november, upprättade Vera Herrstedt ett testamente enligt vilket hela hennes kvarlåtenskap skulle tillfalla Hjärt-Lungfonden.
5. I februari 2017 upprättade Vera Herrstedt ett nytt testamente. I det angavs att hennes syskon och deras avkomlingar inte skulle ärva henne och att hela kvarlåtenskapen, förutom 10 000 kr, skulle tillfalla en vän. I testamentet angavs också att det skulle ersätta tidigare upprättade testamenten.
6. Efter Vera Herrstedts bortgång återfanns i hennes bostad dels originalet av 2017 års testamente sönderrivet, dels en kopia på vilken Vera Herrstedt hade antecknat att testamentet inte längre skulle gälla.
7. I hennes bostad påträffades även ett kuvert som innehöll tre kopior av 2012 års testamente. Originalet av det testamentet återfanns i hennes bankfack.
8. Dödsbodelägare var enligt bouppteckningen dels syskonbarnen Birgitta Jeppsson Ottosson, Michael Nilsson, Kristina Stenberg, Ann Waxberg och Hans Waxberg, dels den universella testamentstagaren Hjärt-Lungfonden.
9. Arvingarna väckte klandertalan och yrkade att tingsrätten skulle fastställa att 2012 års testamente saknar rättsverkan. Tingsrätten biföll käromålet.

10. Hovrätten har ändrat tingsrättens dom och ogillat käromålet.

Upprättande av testamente

11. För att ett testamente ska vara giltigt krävs att det upprättas skriftligen med två vittnen, som bestyrker handlingen. Vittnena ska ha kännedom om att handlingen är ett testamente, men de behöver inte veta vad som står i det. Motsvarande formkrav gäller om det ska göras tillägg till ett testamente. (Se 10 kap. 1 och 6 §§ ärvdabalken.)

12. Formkraven vid upprättandet av testamente syftar allmänt till att säkra bevisning om testators vilja och att förebygga tvister om ett testaments existens eller innehåll (jfr ”De fem fastigheterna” NJA 2021 s. 992 p. 9).

Återkallelse av testamente

13. Ett testamente kan återkallas i den ordning som gäller för upprättande av testamente, genom att testator förstör testamentshandlingen eller genom att han eller hon annars otvetydigt ger tillkänna att förordnandet inte längre är uttryck för hans eller hennes yttersta vilja (se 10 kap. 5 § ärvdabalken).

14. Medan upprättande av och tillägg till testamente är omgärdade av stränga formkrav kan alltså ett testamente återkallas formlost. Det avgörande skälet för detta är att ett testamente avser att ge uttryck för testators yttersta vilja. Om testator, t.ex. muntligen inför andra personer, på ett otvetydigt sätt har förklarat att detta inte längre är fallet, skulle det vara stötande att ändå verkställa testamentet. (Se NJA II 1930 s. 215 f. och jfr ”Testamentet till bröderna T” NJA 1974 s. 646.)

Återtagande av återkallelse av testamente

15. Frågan om det går att återta en återkallelse av ett testamente behandlas inte i ärvdabalken. Det framgår emellertid av förarbetena att lagberedningen utgick från att en återkallelse av ett testamente skulle kunna återtas och

testamentet därmed bli giltigt på nytt, under förutsättning att testamentshandlingen fortfarande fanns i behåll (se NJA II 1930 s. 210 f.).

16. Detta har också bekräftats av Högsta domstolen i rättsfallen ”Det uppbrunna testamentet” NJA 1952 s. 99 och ”Det sönderklippta testamentet” NJA 1977 s. 479. I det senare avgörandet uttalade Högsta domstolen, att med hänsyn till de stränga formkrav som gäller för upprättande av testamente bör stor försiktighet iakttas när det gäller att tillerkänna ett en gång återkallat förordnande giltighet på nytt.

17. Vad som närmare bör krävas för att ett återkallat testamente ska få ny giltighet beror på omständigheterna i det enskilda fallet. Det avgörande är vilka slutsatser som kan dras om testators yttersta vilja. Vid bedömningen kan det ha betydelse bl.a. på vilket sätt testamentet återkallades.

18. Om testator har återkallat ett testamente genom att på detta eller på en separat handling anteckna att testamentet inte längre ska gälla, kan ett återtagande av återkallelsen i regel inte uppfattas på annat sätt än att testators vilja var att det återkallade testamentet på nytt skulle bli gällande. Om återkallelsen i stället har skett genom att ett nytt testamente upprättats, kan ett återtagande av detta däremot uppfattas antingen på så sätt att testators vilja var att det tidigare testamentet på nytt skulle bli gällande eller att något testamente över huvud taget inte skulle gälla, dvs. att kvarlåtenskapen skulle fördelas enligt den legala arvsordningen. Eftersom omständigheterna kan skilja sig mycket från fall till fall, kan någon generell presumtion för det ena eller andra alternativet inte uppställas.

Bevisbörda och beviskrav

19. Utgångspunkten vid en tvist om återkallelse av ett testamente är att den som gör gällande en återkallelse har bevisbördan för omständigheter av den innebörden (se ”Det sönderrivna testamentet” NJA 2017 s. 362 p. 8).

20. I linje med detta bör utgångspunkten vara att den som påstår att ett tidigare återkallat testamente på nytt har fått giltighet genom att testator har tagit tillbaka återkallelsen, har bevisbördan för omständigheter av den innebörden.

21. Det saknas anledning att frångå det beviskrav som normalt gäller i tvistemål. Det innebär att den som påstår att testator har återtagit en återkallelse av ett testamente ska styrka detta.

Bedömningen i detta fall

22. Hjärt-Lungfonden måste styrka att Vera Herrstedt har återtagit sin återkallelse av 2012 års testamente och att det var hennes yttersta vilja att det testamentet på nytt skulle gälla.

23. Vera Herrstedt har under sin livstid upprättat tre testamenten. I samtliga dessa har hon uteslutit sina arvingar. I 2017 års testamente har hon dessutom uttryckligen angett att hennes syskon och deras avkomlingar inte ska ärva henne.

24. Ingemar Roosberg, som hjälpte Vera Herrstedt med att upprätta 2012 års testamente, har uppgett att hon ville ha ett testamente eftersom hon definitivt inte ville att hennes arvingar skulle ärva henne. Johan Mårtensson, som var engagerad i Sjöräddningssällskapet, har uppgett att Vera Herrstedt 2013 i samband att han bistod henne med att sprida askan efter hennes avlidne make, berättade att hennes släktingar inte skulle ha något.

25. Ingemar Roosberg har vidare uppgett att han vid minst två tillfällen efter det att 2017 års testamente hade upprättats uppmanade Vera Herrstedt att riva sönder 2012 års testamente, men att hon då svarat något i stil med ”det ligger bra där det ligger” och ”man vet aldrig vad som händer”.

26. Mot denna bakgrund är det utrett att Vera Herrstedt under mycket lång tid konsekvent och dessutom i nära anslutning till sin död har gett tydligt uttryck för att hennes legala arvingar inte skulle ärva henne. Det finns inte heller några uppgifter som talar i motsatt riktning. Dessutom visar utredningen att Vera Herrstedt medvetet har sparat 2012 års testamente i såväl original som kopior.

27. Av utredningen framgår vidare att Vera Herrstedt har förstört såväl originalet som kopian av 2017 års testamente, medan 2012 års testamentshandling är i behåll. Detta gäller även de tre kopior som Vera Herrstedt förvarade i sin bostad.

28. Med hänsyn till vad som nu redovisats finner Högsta domstolen att Hjärt-Lungfonden har styrkt att 2012 års testamente ger uttryck för Vera Herrstedts yttersta vilja. Det innebär att detta på nytt har fått giltighet.

29. Hovrättens domslut ska därmed fastställas och Hjärt-Lungfonden ska få ersättning för sin rättegångskostnad i Högsta domstolen.

I avgörandet har deltagit justitieråden Kerstin Calissendorff, Svante O. Johansson, Stefan Johansson (referent), Cecilia Renfors och Johan Danelius. Föredragande har varit justitiesekreteraren Johan Gredenius.